МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра **Фінансового менеджменту та фондового ринку**
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
Фінансовий та страховий менеджмент
(назва магістерської програми)

на тему: **«Механізм управління фінансовою стійкістю банку»**
(назва теми)

Виконавець:
Студентка 6 курсу 62 групи факультету **ФФБС**
Боровська О. В. _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:
д. е. н, професор
(науковий ступінь, вчене звання)
Баранова В. Г. _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ОДЕСА – 2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми: Банківська сфера є системно важливою частиною економіки будь-якої розвиненої країни. Банківські установи виступають ключовими учасниками економічних процесів країни, їхні показники діяльності мають прямий вплив на економічні показники інших господарюючих суб'єктів. Виступаючи перерозподільними центами, банки у процесі своєї діяльності здійснюють перенаправлення грошових потоків у ту чи іншу економічну галузь шляхом кредитування та інвестування. Зважаючи на це, гіпотетичні проблеми, які можуть виникнути у банківській системі прямо чи опосередковано матимуть вплив на багатьох економічних суб'єктів. У цьому контексті важливим є питання збереження фінансової стійкості банків. Фінансова стійкість банку визначає його здатність ефективно витримувати ризики, забезпечуючи стабільність діяльності та довіру клієнтів. На державному рівні управління фінансовою стійкістю є критичним аспектом для запобігання фінансовим кризам та збереженням економічної стабільності. Зростання глобальних ризиків, таких як економічні коливання, зміни відсоткових ставок, війна та політичні труднощі, підкреслює необхідність вдосконалення механізмів управління фінансовою стійкістю для забезпечення витривалості банківської системи. До того ж, у контексті стрімкого розвитку технологій та фінансових інновацій, банки стикаються з новими викликами та можливостями. Механізми управління фінансовою стійкістю повинні адаптуватися до цих змін, забезпечуючи захист від кіберзагроз, оптимізацію операцій та підтримку фінансового інноваційного розвитку. Дослідженням питань, дотичних до теми даної роботи, займались багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема вивченню теоретичних питань фінансової стійкості банків займались такі економісти, як Алескерова Ю. В., Біда А. П., Богославська Є. О., Вінниченко О. В., Громакова В. В Рисін В. В., Самійленко Г. І., Погореленко Н. П. тощо. Дослідженню різноманітних методів 4 та методик оцінювання фінансової стійкості банку приділяли увагу Волкова Н. І., Донченко Т. В., Звєряков М. І., Музичка О. М., Коваленко В. В., Михайляк Д. Б., Рогачевська В. О., Сидоренко Л. В., Сизова А. С. Попик А. І., тощо. Механізм управління фінансовою стійкістю банків у своїх працях виствітлили Беренич А. В, Борисова А. О., Зварищук С. А., Ляшук О., Лачкова Л. І., Лачкова В. М., Мельничук І., Яременко О. Р. У своїх публікаціях приділили увагу дослідженню функціонування банківської системи України у кризові періоди такі економісти: Білецька Н. В., Дощин С. В., Дідик М. М., Гудзь Ю. Ф., Короленко Р. В., Лопатюк Р. І., Стечишин Т. Б., СерветникТузова К. О., Царій В. В., Ухова І. М.. Питаннями антикризового управління у банківській сфері займались Болотнов Д. Г., Пантєлєєва Н. М., Колесник О., Лачкова В. М., Лачков А. С. , Мельник В.

Мета дослідження: Метою роботи є дослідження, систематизація та аналіз механізму управління фінансовою стійкістю банку з урахуванням сучасних тенденцій, ризиків та перспектив та розробка рекомендацій щодо підвищення фінансової стійкості банку.

Завдання дослідження:

– визначити теоретичні засади фінансової стійкості банку;

– дослідити механізм управління фінансовою стійкістю банку;

– вивчити регуляторне забезпечення стабільності банківської системи;

– провести аналіз функціонування банківської системи України в умовах фінансових криз;

– оцінити фінансову стійкість АТ КБ «ПриватБанк»;

– проаналізувати механізм управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк»;

– запропонувати напрями реформування банківської системи України для збереження стабільності в умовах кризових ситуацій;

– сформулювати рекомендації щодо покращення механізму управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк»;

– сформулювати рекомендації щодо прогнозування фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк».

Об'єкт дослідження: механізм управління фінансовою стійкістю банку

Предмет дослідження: теоретичні та методичні аспекти механізму управління фінансовою стійкістю банку та визначення його ключових компонентів, які впливають на загальний фінансовий стан банківської установи.

Методи дослідженн:я аналіз при досліджені фінансової стійкості банківської системи та аналізованого банку; синтез при дослідженні механізму управління фінансовою стійкістю банку; метод історичної перспективи для дослідження періодів кризових ситуацій в банківській системі України; таблично-графічний метод для аналізу фінансової стійкості банківської системи і окремого банку та відображення результатів аналізу; статистичний метод для збирання, обробки і аналізу інформації щодо фінансової стійкості банків; метод порівняння для звірення думок вчених-економістів на трактування понять; економіко-математичне моделювання методом експоненціального згладжування для прогнозування окремих показників фінансової стійкості банку.

Інформаційна база дослідження: законодавчі акти, починаючи із Законів України і закінчуючи Постановами НБУ; науковопрактичні надбання українських та іноземних вчених, включаючи статті, тези доповідей, монографії, підручники; дані річних та проміжних фінансових звітів банку; офіційні сайти регуляторних органів; статистична інформація Національного банку; інтернет-ресурси тощо.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (54 найменувань) та трьох додатків. Загальний обсяг роботи становить 100 сторінок. Основний зміст викладено на 88 сторінках. Робота містить 18 таблиць, 16 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 тези доповіді: «Теоретичні аспекти антикризового управління банком» у збірнику «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами» від 15 листопада 2023 року.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «***Теоретичні основи управління фінансовою стійкістю банків***» розглянуто теоретичні аспекти фінансової стійкості банку, механізм управління фінансовою стійкістю банку та охарактеризовано регуляторне забезпечення стабільності банківської системи.

У другому розділі «***Практичні аспекти функціонування банків в умовах нестабільного середовища***» проаналізовано функціонування банківської системи України в умовах фінансових криз, оцінено фінансову стійкість АТ КБ «ПриватБанк», проаналізовано механізм управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк».

У третьому розділі «***Шляхи вдосконалення механізму управління банками***» запропоновано напрями реформування банківської системи України для збереження стабільності в умовах кризових ситуацій, надано рекомендації щодо покращення механізму управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк» та щодо прогнозування фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк».

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження зроблені такі висновки:

1. У першому підпункті першого розділу нами були проаналізовані теоретичні засади фінансової стійкості банку. У процесі дослідження дефініції фінансової стійкості банку ми розглянули також поняття «стійкість», «надійність» та «стабільність» і виявили відмінні риси цих понять. Розглянули думки різних економістів щодо дефініції фінансова стійкість банку та підтримали думку Алескерової Ю. В. та Самійленко Г. І., так як автори вказали, що фінансова стійкість є інтегральним та динамічним показником. Далі більш детально досліджено основні види фінансової стійкості банку та фактори впливу на неї. Нами були виокремлені складові фінансової стійкості банку, в яку увійшли стійкість системи ризик-менеджменту; ресурсна стійкість; стійкість системи антикризового управління та інше.

2. У другому підпункті першого розділу ми перейшли до дослідження механізму управління фінансовою стійкістю банківської установи. Проаналізувавши погляди українських економістів на дефініцію механізму управління фінансовою стійкістю, сформульований власний погляд на неї. Розглянувши систему управління фінансовою стійкістю, з'ясували наскільки вона є багатогранною і складається з різноманітних суб'єктів та об'єктів. Зроблено висновок, що процес управління фінансовою стійкістю банку включає різноманітні методи, і розглянули ці методи з боку держави та з боку самого банку. Більш детально дослідили державні методи, а саме економічні нормативи: норматив Н1, Н2, Н3, Н7, Н8, Н9, $LCR_{ВВ}$, $LCR_{ІВ}$, Н11, та Н12. Наведені формули розрахунку даних нормативів відповідно до Інструкції НБУ. Далі було досліджено і наведено формули розрахунку показників фінансової стійкості, які можуть бути використані з боку самого банку. Проаналізували інструменти оцінки фінансової стійкості банку та навели їх коротку характеристику.

Зупинились більш детально на антикризовому управлінні банком та розглянули дефініції українських вчених, виділивши дефініцію Лачкової В. М. та Лачкова А. С. На думку вчених існує макрорівень та мікрорівень антикризового управління банком. Сформулювали основні принципи та функції антикризового управління банківською установою, а також виділили його види в залежності від фази кризи.

3. У третьому підпункті першого розділу розглянуто регуляторне забезпечення стабільності банківської системи. Наведено трактування поняття «стабільність банківської системи» та її основну характеристику. Класифіковано фактори впливу на стабільність банківської системи на внутрішні та зовнішні та детально розписані, наведено схему системи забезпечення фінансової стабільності. Наведено складові досягнення стабільності банківського сектору. Перелічено державні органи, які здійснюють вплив на стабільність банківської системи та більш детально розглянуто роль Національного банку. Розглянуто стратегічні ініціативи та заходи НБУ щодо забезпечення фінансової стабільності.

4. У першому підпункті другого розділу проведено аналіз функціонування банківської системи в умовах фінансових криз. Надано визначення поняття «банківська криза». Далі виділено періоди кризових явищ в історії незалежності України, надавши їх характеристику та визначивши вплив на банківську систему. Сформульовано основні причини кризових явищ у банківській системі України. Почавши аналіз, перш за все розглянуто динаміку кількості банків в Україні з 2008 по 2023 роки, побачили тенденцію до зменшення їх кількості. Далі розглянули динаміку облікової ставки НБУ, виявивши тенденцію до її збільшення у кризові періоди. Проаналізовано динаміку банківських депозитів у розрізі фізичних та юридичних осіб побачивши їх загальне зростання. Розглянуто депозити за терміном погашення у розрізі валют, відмічено переважання короткострокових депозитів у всіх видів валют. Відмічено тенденцію до зростання попиту на середньо- та довгострокові депозити в іноземній валюті у кризові періоди. Наступним кроком був аналіз кількості кредитів у розрізі секторів економіки, відмітили незначне зменшення обсягів кредитування у кризові періоди. Розрахований інтегральний показник фінансової стійкості банківської системи України, відмітивши його зростання у 2019-2021 роки з незначним зменшенням у 2022 році, на що вплинули великі кредитні ризики.

5. У другому підпункті другого розділу проведено оцінювання фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк». Надано стислу характеристику аналізованому банку. Далі розглянуто окремі показники фінансової стійкості банку, відмічено невідповідність нормативному значенню деяких з них. Розглянуто динаміку економічних нормативів Н1, Н2 та Н3 для АТ КБ «ПриватБанк», відмічено незначне зменшення нормативів Н2 та Н3 у 2021 році, проте відповідність нормам протягом усього аналізованого періоду. Далі проаналізовано нормативи ліквідності LCR_{BB} та LCR_{IB}, відмічено незначне зменшення у 2021 році проте подальше збільшення у 2022. Наступним кроком був аналіз показників ділової активності, побачивши тенденції до високого рівня активності у залученні різних

видів депозитів. Далі було проаналізовано окремі показники прибутковості та рентабельності і виявлено високий рівень цих показників для АТ КБ «ПриватБанк».

6. У третьому підпункті другого розділу проведено аналіз механізму управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк». Зазначили суб'єктів управління фінансовою стійкістю, описано важливість системи управління ризиками як складової механізму управління фінансовою стійкістю. Проведено аналіз концентрації валютного ризику, відмічено його зростання. Наступним кроком був аналіз процентного ризику, відмічено найбільш значущу чисту невідповідність процентних ставок у категорії понад 1 рік. Проаналізувавши концентрацію географічного ризику фінансових активів виявено, що найбільш значуща частина фінансових активів та зобов'язань зосереджена в Україні. Відмітили важливість антикризового управління для забезпечення фінансової стійкості та коротко охарактеризували цю систему для аналізованого банку. Далі розглянуто систему внутрішнього контролю як складову механізму управління фінансовою стійкістю банку, виділили три лінії захисту у системі внутрішнього контролю.

7. У першому підпункті третього розділу розглянуто напрями реформування банківської системи України для збереження стабільності в умовах кризових ситуацій. Виділено конкретні проблеми у банківському секторі у конкретні кризові періоди та запропоновано напрямки реформування задля недопущення повторення цих проблем. Для недопущення проблем кризи 2008-2009 років запропоновано диверсифікацію джерел фінансування банків, впровадження жорстких вимог до оцінювання кредитного ризику за кредитами в іноземній валюті та проведення стрес-тестування, орієнтованого на валютні ризики. Для недопущення проблем кризи 2014-2015 років запропоновано удосконалення банківського нагляду шляхом посилення ролі та функцій НБУ у моніторингу та регулюванні банківської системи та жорстку та предметну реакція НБУ на виявлені проблем з ліквідністю, платоспроможністю та інших проблем у банку. Для недопущення проблем коронакризи 2020-2021 років запропоновано законодавче уточнення та стимулювання впровадження банками новітніх банківських технологій; посилення кібербезпеки банківської системи та захисту фінансових даних банків. Для подолання згубних наслідків кризи 2022-2023 року запропоновано: створення пільгових програм кредитування виробникам військової техніки; оцінювати кредитний ризик та реструктуризувати борги за необхідності; створення систем обміну ресурсами між банками; акцентування на розвитку ринку банківських дорогоцінних металів.

8. У другому підпункті третього розділу надано рекомендації щодо покращення механізму управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк». Серед цих рекомендацій: оптимізація валютного ризику; моніторинг ризику процентних ставок; диверсифікація географічного ризику; уведення інноваційних методів в антикризовому управлінні, включаючи використання технологій та аналітики для швидкого реагування на зміни; інтеграцію блокчейну в систему внутрішнього контролю.

9. У третьому підпункті третього розділу сформулювано рекомендації щодо прогнозування фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк». За допомогою Excel функцій «FORECAST» та «FORECAST.CONFINT» спрогнозовано значення загального рівня рентабельності та показника загальної платоспроможності за IV квартал 2023 - II квартал 2024. Побудовано графіки лінійної регресії до цих прогнозів. Було спрогнозовано зростання загального рівня рентабельності та зменшення показника загальної платоспроможності. Виділено наступні рекомендації для АТ КБ «ПриватБанк»: проводити моніторинг показників які впливають на фінансову стійкість; вивчати причини за змінами в показниках; впроваджувати стратегії управління ризиками; проводити розробку різних сценаріїв для визначення можливих шляхів розвитку.